

Antwoorden op de Meest gestelde vragen over het natuurontwikkelingsproject Lunenburgerwaard

versie 17-12-2020

Thema's

1. Natuur
2. Recreatie
3. Watersport
4. Visrechten
5. Landbouw
6. Algemeen

1. THEMA NATUUR		
	VRAGEN	ANTWOORDEN
1.1	Waarom natuurontwikkeling?	<p>In de uiterwaarden langs de Nederrijn en Lek is de natuurambitie hoog. De gebieden vormen samen de natuurverbindingen voor de Europese en nationale natuurdoelen (Natura2000/ Natuur Netwerk Nederland/ Kader Richtlijn Water). Naast de natuurwaarde van het gebied zelf, vormt de Lunenburgerwaard een schakel in deze natuurverbindingen langs de Nederrijn, die noodzakelijk is om de natuurverbindingen goed te laten functioneren.</p> <p>Het doel van het natuurontwikkelingsproject is om met een aantal inrichtingsmaatregelen en afspraken over het toekomstige natuurbeheer de soortenrijkdom in flora en fauna op land en in water te behouden en te vergroten. Dit is uitgewerkt in de Ontwerpnota. Hierin staan de instandhoudingsdoelen, streefdoelen, ontwerpkeuzes en inrichtingsmaatregelen benoemd.</p>
1.2	Wat is Natura 2000?	<p>Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermende natuurgebieden. In deze Natura 2000 gebieden worden bepaalde dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit (soortenrijkdom) te behouden. De biodiversiteit (soortenrijkdom) in Europa gaat al jaren achteruit. Duurzame bescherming van planten en dieren is hard nodig. Planten en dieren trekken zich weinig aan van landsgrenzen en daarom is het belangrijk om natuurbescherming in Europees verband aan te pakken. Zo voorkomen we dat de natuur in Europa en in Nederland steeds eenvormiger wordt. Daarvoor is in 1979 de Vogelrichtlijn opgesteld en in 1992 de Habitatrichtlijn. Deze richtlijnen hebben twee componenten: soortenbescherming en gebiedsbescherming. Alle EU-lidstaten wijzen beschermde gebieden aan voor specifieke (leefgebieden van) (vogel-)soorten. De onder beide richtlijnen aangewezen beschermde gebieden vormen het Natura 2000-netwerk. De Nederlandse bijdrage aan dit Europese netwerk van beschermde natuurgebieden bestaat uit ruim 160 gebieden. Deze gebieden liggen zowel op het land als op zee. De meeste gebieden zijn inmiddels definitief aangewezen. De Lunenburgerwaard is geheel aangewezen als N2000 gebied. Alleen de jachthavens zijn uit de begrenzing gelaten.</p>

1.3	Toelichting doelen van Rijkswaterstaat: <i>Kader Richtlijn Water (KRW)</i>	Rijkswaterstaat verbetert de ecologische waterkwaliteit (dit is de kwaliteit van het water die voldoet aan de eisen van de plaatselijke flora en fauna). De maatregelen die Rijkswaterstaat hiervoor neemt komen voort uit de Europese Kaderrichtlijnwater (KRW). Deze richtlijn bepaalt dat de wateren een goed leefgebied voor de planten en dieren moet zijn, die hier thuishoren. Hier is nog veel winst in te behalen door leefgebieden te herstellen, vissen ruim baan te geven en het water schoon en gezond te houden. Water stroomt van boven naar beneden en houdt zich niet aan grenzen. Daarom werken Rijkswaterstaat en de andere waterbeheerders nauw samen om deze doelstelling te behalen. Binnen de Lunenburgerwaard worden verschillende KRW-doelen gerealiseerd, zoals moeras, natuurlijke oevers en rivierhout.
1.4	Welke verbinding heeft dit project met: <i>Dijkversterking?</i>	De reikwijdte van het natuurontwikkelingsproject Lunenburgerwaard was eerst inclusief dijktaalud. Vanwege het dijkversterkingsproject Lekdijk, van het waterschap Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR), is de dijkzone uit de reikwijdte van het natuurontwikkelingsproject gehaald. Reden is dat natuurontwikkeling geen negatieve invloed mag hebben op de dijkveiligheid. Daarom hebben provincie Utrecht en HDSR afgesproken dat, voor zover dit past bij de dijkversterkingsopgave, HDSR de natuurontwikkelingsopgave in de dijkzone van de Lunenburgerwaard opneemt. In de reikwijdte van de dijkversterking wordt de mogelijkheid onderzocht of wandelen en/of fietsen op het beheerpad onderaan de dijk mogelijk is. HDSR zorgt ervoor dat dit aan de Wet Natuurbescherming wordt getoetst, in verband met de hoge natuurwaarden die in de bestaande kleiputten aanwezig is. Provincie Utrecht gaat samen met gemeenten en het Routebureau na of, binnen het dijkversterkingsproject, mogelijkheden zijn om recreatieve routes in de omgeving te versterken door bijvoorbeeld verbindingen/aansluitingen te realiseren of uit te breiden.
1.5	Welke verbinding heeft dit project met: <i>Sandenburgerwaard?</i>	Het gebied de Sandenburgerwaard ligt in de meest oostelijke hoek van Lunenburgerwaard. De ontwikkelingen van de Sandenburgerwaard wordt door K3Delta uitgevoerd in samenwerking met grondeigenaar het Utrechts Landschap. In de zomer van 2014 is begonnen met de herinrichting van dit gebied. Planning is dat het begin 2021 is afgerond. De inrichting van Sandenburgerwaard is dus geen onderdeel van het natuurontwikkelingsproject Lunenburgerwaard. Wel wordt in het natuurontwikkelingsproject Lunenburgerwaard een verbinding gecreëerd met de toekomstige plassen van de Sandenburgerwaard, via een verlaging van de oever. Dit zorgt voor een periodieke uitwisseling tussen de oude rivierarm en de plassen in de Sandenburgerwaard. Door deze verbinding dragen de plassen en oevers van de Sandenburgerwaard bij aan de KRW-doelen, doordat paaimogelijkheden ontstaan voor verschillende vissoorten.
1.6	Wordt er veel grond vergraven?	<ol style="list-style-type: none"> 1) In het gebied wordt in een bestaande kleiput, die is dichtgegroeid, een deel open gegraven om licht en water toe te laten. 2) In de punt van het schiereiland Gravenbol wordt een moerasgebied gegraven. 3) In de oever naar de Sandenburgerwaard wordt een verlaging aangebracht.
1.7	Gaaf het aan te brengen rivierhout op termijn rotten en functioneert het dan nog?	De stam ligt onder water. Als rivierhout het hele jaar onder water ligt, dan gaat het afbraakproces van het hout in beginsel extreem langzaam. Er wordt gekozen voor een houtsoort die qua hardheid een lange levensduur kent onder deze condities. Afbraak gebeurt dan met name door mechanische krachten. In het beheer- en onderhoudsplan wordt opgenomen, hoe wordt voorkomen dat een gevaarlijke situatie kan ontstaan, bijvoorbeeld door periodieke controle op de verankering en de conditie van het hout. In het beheer- en onderhoudsplan is uitgegaan van een levensduur van het rivierhout van 15 jaar. Rivierhout wordt nog niet zo lang toegepast, dus hiermee is nog weinig ervaring.

1.8	Waarom niet meer eco systeembenadering gebaseerd op de rivier als ecosysteem?	De ecosysteembenadering "Smart rivers" onderdeel Nederrijn-Lek is het 1e uitgangspunt geweest. Het 2e uitgangspunt is streven naar een zo groot mogelijke biodiversiteit. Een belangrijke beperking is de lage rivierdynamiek, doordat de Nederrijn een gestuwde rivier is met slechts zeer incidentele inundaties. Hierdoor kan niet 100% gekozen worden voor "procesnatuur", maar is het ontwerp gebaseerd op de geomorfologie en abiotiek van het gebied, de aanwezige en potentiële natuurwaarden en het streven naar de hoogst mogelijke biodiversiteit, waar beperkt gebruik kan worden gemaakt van natuurlijke processen.
1.9	Waarom wordt na het afplaggen van percelen het ingezaaid met een maaimengsel van de glanshaver-associatie en niet met maaisel uit Amerongse Bovenpolder?	Niet van toepassing: Het afplaggen wordt niet gerealiseerd in deze fase van de natuurontwikkeling. Reden is dat het waterschap goed wil analyseren welke invloed het afplaggen kan hebben op dijkveiligheid. Daarom is het gewenst dat dit wordt meegenomen bij de natuurontwikkeling van de dijkzone dat het waterschap HDSR regelt met het dijkversterkingsproject.
1.10	Wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van de dassenburcht, de beverburcht, bij de aanleg van zoom-mantel vegetaties?	Ja hiermee wordt rekening gehouden bij ontwerp, vergunning, aanleg en beheer.
1.11	Worden de cumulatieve effecten van alle planonderdelen op natuurwaarden inzichtelijk gemaakt op basis van ecologisch onderzoek? Wordt een passende beoordeling voor de hele Lunenburgerwaard, Gravenbol en dijkzone uitgevoerd?	Voor de reikwijdte van het natuurontwikkelingsproject is een natuurtoets uitgevoerd. Andere ontwikkelingen in deze uiterwaard zijn daar niet in meegenomen. Reden is dat een natuurtoets voor natuurontwikkeling in N2000 begrenst gebied een ander uitgangspunt is dan een natuurtoets op recreatie/dijkversterking in N2000 gebied.
1.12	Hoe verhoudt het aanbrengen van rivierhout zich tot zwerf- en drijfvuil en dergelijke (doorstroom)?	Het beheer en onderhoud van de graspercelen blijft bij het Utrechts Landschap. De oevers en de elementen in het water blijven in beheer en onderhoud van Rijkswaterstaat. Bij de uitwerking van het plan wordt hiervoor een beheer- en onderhoudsplan opgesteld. Hierin wordt ook aandacht besteed aan het drijfvuil.
1.13	Zorgt de kleiput die wordt hersteld (open gegraven), dicht bij bebouwing voor meer overlast van muggen en insecten?	De kleiput wordt hersteld door open water te creëren en licht toe te laten. De kleiput zal niet droogvallen en is daarmee goed bevolkt met predatoren voor muggenlarven. Het moeras dat wordt aangelegd op Gravenbol zijn ondiepe wateren die tijdelijk droog kunnen vallen. In deze moerassen ontbreken in het algemeen natuurlijke vijanden zoals vissen. Hierdoor bestaat dus de kans op moerassteekmuggen. Echter, in het natuurontwerp ligt de beoogde moeraszone op tenminste 350m van de bebouwing aan de andere kant van de rivier (en in de dijkzone). Kortom: met het voorliggende ontwerp voor de natuurontwikkeling worden geen problemen door steekmuggen verwacht.

2. THEMA RECREATIE		
	VRAGEN	ANTWOORDEN
2.1	Welke verbinding heeft dit project met: <i>Boscherwaarden en verplaatsing dagrecreatieterrein Gravenbol?</i>	De reikwijdte van het natuurontwikkelingsproject Lunenburgerwaard is gericht op alle eigendommen van Utrechts Landschap en een deel van de eigendommen van Rijkswaterstaat. De verplaatsing van het dagrecreatieterrein Gravenbol en de Boscherwaarden maken geen onderdeel van de reikwijdte van het project. De gemeente Wijk bij Duurstede is hiervoor het aanspreekpunt.
2.2	Welke verbinding heeft dit project met: <i>Dagrecreatiegebied Gravenbol en de recreatiefuncties; zwemmen, honden, vissen, aanlegsteiger?</i>	Het dagrecreatieterrein Gravenbol is in eigendom en beheer van gemeente Wijk bij Duurstede. Dit recreatiegebied was al aanwezig op het moment van begrenzing als Natura 2000 gebied. De recreatiefuncties, die er waren voordat de Natura2000 begrenzing kwam, mogen blijven. Dit zijn de volgende functies: het hondenuitlaat-perceel, visrechten, zwemmen/strand, parkeerplaats, aanlegsteiger en aanlegpalen. Het onderhoud is de verantwoordelijkheid van de gemeente. Alles wat éxtra gewenst is, in deze uiterwaard, moet eerst worden getoetst aan en vergund op basis van de Wet Natuurbescherming. De Wet Natuurbescherming toetst in hoeverre de uitbreiding (van wandelroutes, parkeerplaatsen, horeca, hondenuitlaat gebied enz.) negatief effect hebben op de bestaande en potentieel toekomstige natuurwaarden, óf dit kan worden toegestaan en wát daarvoor aan compenserende of mitigerende maatregelen moeten worden genomen. Over het algemeen is uitbreiding in dit bijzonder waardevolle natuurgebied niet mogelijk. Vanuit de omgeving is de wens gekomen voor een wandelpad over de Aalswaard en zomerkade naar Gravenbol. Dit kan niet worden gerealiseerd i.v.m. verstoring aanwezige natuurwaarden op en langs de zomerkade (zie antwoord 2.8). In het dagrecreatiegebied Gravenbol is één perceel en hondenplas om honden vrij te laten lopen en te zwemmen (begrenzing staat vermeld op de recreatieverordening). De gemeente is verantwoordelijk voor handhaving van de toegankelijkheid.
2.3	Welke verbinding heeft dit project met: <i>Verkeersveiligheid tussen Wijk bij Duurstede en Amerongen?</i>	De verkeersveiligheid is geen onderdeel van het natuurontwikkelingsproject Lunenburgerwaard. De verkeersveiligheid op de dijk tussen Wijk bij Duurstede-Amerongen wordt door HDSR meegenomen in haar dijkversterkingsproject Wijk-Amerongen. De gemeenten Wijk bij Duurstede en Utrechtse Heuvelrug en de provincie Utrecht werken hieraan mee. Zij hebben een analyse uitgevoerd naar een goede oplossing voor een fietspad tussen Wijk en Amerongen. Hierbij zijn meerdere varianten (ook door de uiterwaard) onderzocht. Conclusie is dat twee potentiële oplossingen nader worden uitgewerkt door HDSR en de effecten beoordeeld, te weten: *fietsvriendelijke weginrichting op de dijk en *fietspad op de beheerstrook onderaan de dijk tussen Wijk en Gravenbol. Dit heeft HDSR in haar concept Voorkeursalternatief aangegeven. In de planuitwerking zal HDSR onderzoeken of deze varianten mogelijk zijn (vergunbaar, technisch haalbaar, betaalbaar) ten behoeve van de verkeersveiligheid op de dijk en ontsluiting van Gravenbol.

2.4	Welke verbinding heeft dit project met: <i>Visie Rivierfront</i> ?	<p>Het natuurontwikkelingsproject Lunenburgerwaard geeft invulling aan de Provinciale, Rijks en Europese doelstellingen. Het project heeft niet als doel om invulling te geven aan de Visie Rivierfront van de gemeente. Enkele natuurdoelen komen wel overeen en krijgen invulling in dit project.</p> <p>De Visie Rivierfront is opgesteld door gemeente Wijk bij Duurstede en beschrijft de ambitie van de gemeente over het havengebied en de Lunenburgerwaard, op de thema's natuur, recreatie en cultuurhistorie. De gemeente heeft deze visie opgesteld april 2008 en in december 2011 herzien. Deze visie is niet vastgesteld door Provincie Utrecht en kwam na de Natura 2000 begrenzing. De visie is dan ook niet getoetst aan de Wet Natuurbescherming (wat een beperkende factor is voor alle recreatieve ambities, zoals zwemstranden).</p> <p>In de visie rivierfront heeft de gemeente de ambitie staan om het dagrecreatieterrein te verplaatsen naar de stadkant en het huidige dagrecreatieterrein op Gravenbol op te geven, zodat hier natuurontwikkeling kan plaatsvinden. Als de gemeente deze verplaatsing kan realiseren, wil de provincie hierin meedenken en waar mogelijk meewerken.</p>
2.5	Lunenburgerwaard wordt door de jachthavens gezien als gebied met extensieve recreatie, vergelijken met bv. Maurik waar intensieve recreatie is. Hoe ziet provincie dit?	Lunenburgerwaard heeft niet dezelfde recreatie-intensiteit als Maurik. Wat er aan recreatie-intensiteit was toen de Natura 2000 begrenzing erover kwam, mag blijven bestaan. Het mag niet worden uitgebreid zonder eerst de effecten op de natuur te beoordelen (Wet Natuurbescherming).
2.6	Jachthavens vinden dat toerisme ook voor gemeenschappelijk belang is. Hoe ziet de provincie dit?	Natuur en toerisme/recreatie zijn beide voor gemeenschappelijk belang. Beide functies zijn in het gebied aanwezig en zullen naast elkaar blijven bestaan, waarbij rekening moet worden gehouden met de begrenzingen van beide functies. De natuur is begrensd als Natura2000 en Natuur Netwerk Nederland. Hier is de Wet Natuurbescherming van toepassing en hier wordt nagegaan in hoeverre openstelling voor wandelen mogelijk is. Recreatie is begrensd op dagrecreatiegebied Gravenbol, de oude rivierarm en de plas Gravenbol zijn vrij toegankelijk voor watersport. De oevers zijn niet vrij toegankelijk, behalve voor calamiteiten.
2.7	Een fietspad naar Gravenbol zou zeer veel waarde toevoegen voor de Wijkse gemeenschap. Is dit realiseerbaar?	Zie vraag en antwoord 2.3 .

2.8	<p>Kan de recreatieve toegankelijkheid op land worden uitgebreid? Is een wandelpad nabij de jachthavens (westelijk deel) en een wandelroute naar Gravenbol (oostelijk deel) realiseerbaar? Kan er straks worden gestruind in het gebied?</p>	<p>Vanuit de Natura 2000 wetgeving is het gewenst om natuur, waar mogelijk, toegankelijk te maken voor extensieve recreatie (lees: waar hoge natuurwaarden niet worden verstoord). Hiervoor kan het nodig zijn om een zonerings van 'natuur-zonder-recreatie' en 'natuur-met-recreatie' te realiseren. De effecten moeten worden getoetst aan de wet natuurbescherming.</p> <p>In de Lunenburgerwaard kan een wandelroute in het westelijke deel van het gebied worden gerealiseerd. De effecten op de bestaande en toekomstige natuurwaarden (zoals de beverburcht, dassenburcht, vogel Habitats, enz) van deze wandelroute zijn getoetst aan bestaande wet- en regelgeving.</p> <p>Het oostelijk deel van de uiterwaard en de punt van schiereiland Gravenbol blijven rustig om de bestaande en toekomstige natuurwaarden te beschermen. Struinen wordt niet toegestaan. De wens om een wandelroute van de stad naar het dagrecreatieterrein Gravenbol (door de uiterwaard of over de zomerkade) te realiseren is niet mogelijk en wenselijk vanuit de bestaande en beoogde natuurdoelstellingen in dit gebied (zie antwoord 2.9).</p> <p>Binnen het dijkversterkingsproject van HDSR (antwoord 3) wordt nagegaan in hoeverre het beheerpad van het waterschap onderaan de dijk als wandelroute kan worden vergund en gerealiseerd.</p>
2.9	<p>Waarom is er geen struinp pad door het gebied naar het dagrecreatieterrein Gravenbol ontworpen?</p>	<p>Provincie heeft een natuurtoets laten uitvoeren voor een struinp pad over de zomerkade langs het water naar Recreatieterrein Gravenbol. De door Ecogroen uitgevoerde natuurtoets geeft aan dat de wandelroute naar Gravenbol niet kan. De natuurtoets bestaat uit een onderdeel soortbescherming en een onderdeel gebiedsbescherming. Het onderdeel soortbescherming geeft aan dat er naar verwachting geen zicht is op een ontheffing voor deze route. Op het gebied van gebiedsbescherming zou de route kunnen worden verlegd, maar dan is de wandelroute op basis van het onderdeel gebiedsbescherming alsnog niet mogelijk. Want voorkomen moet worden dat de wandelroutes en het toekomstige gebruik conflicteren met de instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000-gebied.</p> <p>Het gebruik van de struinaroute kan tot nieuwe knelpunten leiden en bestaande knelpunten bij het behalen van de instandhoudingsdoelen versterken. Dit laatste geldt met name voor aangewezen (niet-) broedvogelsoorten waarvoor momenteel de instandhoudingsdoelen niet behaald worden. Negatieve effecten op deze soorten zijn per definitie significant en dit dient te worden voorkomen. Met het oog op deze knelpunten is de struinaroute niet haalbaar in het kader van de Wet natuurbescherming, onderdeel Gebiedsbescherming.</p>
2.10	<p>Welke invulling willen Provincie Utrecht en Utrechts Landschap geven aan de westelijke wandelroute?</p>	<p>De wandelroute die het project in het westen beoogd heeft als beginpunt de parkeerplaats in de stadhaven. Er worden hiervoor geen parkeerplaatsen in de Lunenburgerwaard aangelegd. We verwachten geen intensief gebruik van deze korte route. Het Utrechts Landschap wordt beheerder van de route. Vooralsnog staat het ingetekend met 1 ingang vanaf de dijk, waarna de route onderaan de dijk loopt door de graslanden, met een doorsteek langs de tichelputten door het bos naar het nieuw aan te leggen bosperceel en loopt op de grens tussen bos en grasland terug naar de dijk.</p> <p>Nadere invulling van de bebording, informatie borden over het gebied (en de historie), website, e.d. worden nog uitgewerkt in een beheer- en onderhoudsplan.</p>
2.11	<p>Is het mogelijk om bij de ingang van de wandelroute fietsenrekken te plaatsen?</p>	<p>Dit is een goede suggestie. De wandelroute begint vanaf het parkeerterrein in de Stadshaven. Het zou mooi zijn als daar fietsenrekken (komen te) staan. De gemeente heeft dit in overweging, naast de optie om misschien fietsenrekken te plaatsen aan het begin van de Aalswaard (nabij de ingang vanaf de dijk). Fietsenrekken verderop in het gebied is niet gewenst, aangezien er één ingang is op de dijk.</p>

2.12	<p>Hoe wordt voorkomen dat er langs de Aalswaard wordt geparkeerd door wandelaars en hondenbezitters?</p> <p>De bewoners geven aan dat het parkeren rond het oobos, een probleem kan geven. Welke oplossing heeft het project hiervoor?</p>	<p>De wandelroute heeft één ingang vanaf de dijk en voor parkeren wordt verwezen naar de parkeerplaats Stadshaven. Dit wordt duidelijk aangegeven met verwijzingsborden en op de website van het Utrechts Landschap. Hiervoor zullen de gemeente en het project zorgdragen.</p> <p>Utrechts Landschap is niet verantwoordelijk voor het parkeergedrag langs de Aalswaard. De gemeente kan handhaven als er op de Aalswaard wordt geparkeerd, niet als in de berm wordt geparkeerd (die is erg smal).</p>
2.13	<p>Hoe wordt voorkomen dat het perceel tussen de jachthavens een hondenuitlaat plek wordt? De hondenbezitters/uitlaatservices gaan niet meer naar het hondenuitlaat gebied in het dagrecreatiegebied Gravenbol, omdat voor de toegang van het terrein moet worden betaald.</p>	<p>Gemeente regelt beheer van Gravenbol met een beheerder/pachter. Hierin wordt ook de werkwijze van toegang meegenomen. Gemeente kan handhaven op de Aalswaard als er op de weg wordt geparkeerd.</p>
2.14	<p>Is een fietspad naar Gravenbol door de uiterwaard realiseerbaar?</p>	<p>Dit is niet haalbaar vanuit de Wet Natuurbescherming. Dit is beoordeeld door experts voor het dijkversterkingsproject WAM. Zie ook antwoord 2.2.</p>

3. THEMA WATERSPORT		
	VRAGEN	ANTWOORDEN
3.1	De combinatie van water en oevers is interessant voor watersporters. De watersporter maken gebruik van de strandjes als aanlegplaats en wensen daar daarom geen beperkingen. Kunnen er zandstrandjes behouden blijven en kan hier kleinschalige recreatie worden gedoogd (voor o.a. watersport en zeillessen)?	Het water en het land zijn allemaal begrensd als Natura2000 gebied met uitzondering van de aanlegsteigers en bebouwing van de jachthavens. Het water blijft vrij toegankelijk voor de boten vanuit de jachthavens. Aanleggen van bootjes kan in de plas Gravenbol, bij de steiger en aanmeerpalen. De oevers tegenover de jachthavens, mogen niet worden gebruikt om aan te meren en niet worden betreden, omdat het een beschermd natuurgebied is (N2000) dat niet mag worden verstoord. De oever tegenover de jachthavens wordt ingericht als natuuroever, waarbij de oude oeverbescherming (stenen) worden verwijderd zodat een natuurlijker gradiënt ontstaat (zoals de bestaande strandjes). De stenen worden hergebruikt om een vooroever aan te leggen van ±125 m in het oostelijk deel van deze noordoever. Tot dusver was er geen handhaving op de toegankelijkheid van de oevers (t.o. jachthavens) en het grasland van Gravenbol. Daardoor lijkt het dat er nu een beperking komt, terwijl dit er altijd al was. De locatie van het rivierhout is (in overleg met de jachthavens) gekozen, waar boten over het algemeen niet varen.
3.2	Wat wordt de inrichting van de zandige kom in de noordoever van gravenbol (t.o. havens)?	De kom mag niet verder eroderen, anders kan op termijn de punt van Gravenbol afbreken. Daarom wordt de oever van de kom aangevuld met erosiebestendige klei en de kom aangevuld met grond dat vrijkomt bij het afgraven van de moeraszone op Gravenbol. Deze aanvulling zorgt ervoor dat het erosieproces vertraagd.
3.3	Kan de huidige kom tegenover de haven na inrichting nog worden bereikt/gebruikt?	Na inrichting (zie 3.2) van de kom kan deze extensief worden gebruikt voor zeillessen en voor calamiteiten. Met de jachthavens is afgesproken dat zij een vergunning voor gebruikersrecht kunnen aanvragen bij Rijkswaterstaat. Dit is afgestemd met het projectteam Lunenburgerwaard (Rijkswaterstaat, Utrechts Landschap, gemeente Wijk bij Duurstede en provincie Utrecht).
3.4	Worden er aanlegplaatsen gerealiseerd en blijft er voldoende vaardiepte?	Er zijn aanmeerpalen in de plas van Gravenbol, daar ligt ook de recreatiefunctie op en is in eigendom en beheer van de gemeente Wijk bij Duurstede. Aanleggen van boten op andere plekken langs de rivierarm en het betreden van de oevers is niet toegestaan, omdat dit N2000 gebied is en geen recreatiefunctie heeft. De vaardiepte wordt niet gewijzigd.
3.5	Jeugd gaat zijn weg zoeken als alles wordt afgesloten. Zorg ervoor dat ze niet het gevoel krijgen dat alles wordt afgenomen.	Dit is een belangrijk aandachtspunt voor de beheerders en wordt aan hen doorgegeven. Vanuit het project houden we ons aan de natuuropgave die er ligt.
3.6	Zorgt het nieuwe bosperceel voor een vermindering van de wind voor zeilers?	Het bos komt achter de zomerkade te liggen en heeft een opbouw van laag naar hoog, gezien vanaf de zomerkade naar het bestaande bos. Het wordt niet zo hoog als de bestaande populieren. In Hoofdstuk 5.8 van het ontwerp staat beschreven welke bomen worden aangeplant. De zomerkade wordt vrijgehouden van beplanting en het ligt niet vlak langs de rivier. De afstand tussen de haven en de eerste lage aanplant is ongeveer 80/90 meter. De invloed van dit bos op de wind uit noordelijke richting is laag. Daarbij komt de wind vaker uit het zuiden/westen dan vanuit het noordelijke richting.
3.7	Zijn de oevers bereikbaar voor zeilers en surfers in geval van een calamiteit?	In geval van een calamiteit kan gebruik worden gemaakt van de oevers. Ook ter hoogte van de oeveraanpassingen en de stenen dam blijft het mogelijk om de oevers te bereiken.

3.8	Welke beperking komt er voor varen (vaarbreedte)? Huidige vaarbreedte is hard nodig voor zeilers, om van oost naar west te kunnen laveren.	De locatie van het rivierhout ligt op een plek waar weinig tot niet wordt gevaren, omdat het ondiep is. Deze maatregel beïnvloedt de vaarbreedte niet. De oeveraanpassing heeft wel een invloed op de vaarbreedte. Over een lengte van ± 125 meter wordt parallel aan de oever een stenen dam van 3 tot 5 meter van de huidige oeverlijn aangelegd (oostkant van de oever). Dit beperkt de vaarwegbreedte, al is de vaarweg langs de oever in de huidige situatie al relatief ondiep en daarmee niet (volledig) bevaarbaar. Op de locatie van de stenen dam (oostkant oever) is de huidige vaarbreedte ± 135 meter.
3.9	Worden de oevers moerassig en beperkt dit de vaarbreedte?	De oever blijft over een lengte van 1600 meter in de huidige staat. Over een lengte van 400 meter wordt de steenbestorting verwijderd, hier ontstaat geen moerassige oever. Aan de oeverzijde van de aan te leggen stenen dam (± 125 meter) ontstaat een luwe, zandige oever waar rietbeplanting zich kan ontwikkelen. De stenen dam is de enige beperking van de vaarwegbreedte (zie 3.8).
3.10	Waarom wordt de noordoever van Gravenbol een natuuroever met stenen dammetjes?	Door steenbestorting op oevers te verwijderen ontstaat ruimte voor natuur en ontstaat een natuurlijke overgang van het land naar het water. Die overgangszone is belangrijk als leef- en foerageergebied voor soorten dieren en planten. In de noordoever van Gravenbol ligt op 400 meter steenbestorting vast die voor dit natuurdoel wordt verwijderd. Op plekken waar de landtong relatief smal is, op de uiterste west- en oostpunt, blijft de steenbestorting liggen, omdat de oever hier moet blijven vastliggen. Golfslag die ontstaat door vaarbewegingen heeft een negatief effect op de ontwikkeling van natuurwaarden, daarom is het wenselijk om de oeverzone luw te maken. Idealiter wordt de gehele noordoever van 1600 meter voorzien van een vooroever, maar een dergelijke ingreep weegt qua kosten en veiligheid niet op tegen de ecologische winst. Door hergebruik van de stenen uit de huidige steenbestorting kan over een lengte van ± 125 meter een vooroever en dus natuurwinst worden gecreëerd tegen relatief lagere kosten.
3.11	Waarom op deze oever, is er geen andere locatie waar pleziervaart er minder last van heeft?	Het verwijderen van steenbestorting kan niet op iedere locatie. Niet overal is ruimte voor het natuurlijke proces van erosie, bijvoorbeeld vanwege de negatieve effecten op de scheepvaart (door erosie treedt verondieping van de vaarweg op) of het bestaande landgebruik. Ook de negatieve impact van golfslag door de scheepvaart op de ontwikkeling en ecologische potentie van natuurvriendelijke oevers speelt een rol. De oude rivierarm heeft ten opzichte van de hoofdvaarweg al een luwte vanwege de afwezigheid van de beroepsvaart. Daarom hebben maatregelen hier de meeste ecologische potentie, mede omdat hier ook een combinatie kan worden gemaakt met de doelen van Natura2000. De noordoever van Gravenbol heeft het meest te maken met golfslag van pleziervaart, andere oevers rond Gravenbol hebben hier geen 'last' van. Daarom wordt langs de noordoever een stukje luwe zone gemaakt (± 125 meter), met de vrijkomende stenen.
3.12	Zijn de stenen dammetjes wel veilig voor de watersport?	De stenen dam wordt duidelijk zichtbaar, omdat het ± 20 cm boven het gemiddelde stuwpeil wordt aangelegd. Daarnaast worden veiligheidsborden geplaatst; aan de kopsekanten van de stenen dam, zodat bij hogere waterstanden duidelijk is dat hier een obstakel onderwater aanwezig is. Dit is een veilig ontwerp.
3.13	Wie is verantwoordelijk als een ongeluk of materiaalschade ontstaat door varen op de stenen dam?	De watersporter is zelf verantwoordelijk om de zichtbare dam dan wel de aanwijzingen op de veiligheidsborden bij obstakels onder water op te volgen.

3.14	Kunnen in plas Gravenbol natuurvriendelijke oevers (westelijk) komen i.p.v. langs de noordoever?	De oevers van de plas Gravenbol hebben geen steenbestorting dus hier is geen natuurwinst te behalen.
3.15	Kan het rivierhout dichterbij de hondenplas worden gelegd, zodat de oude kribvakken zichtbaar blijven?	Een locatie dichterbij de hondenplas is te ondiep om het natuurdoel te realiseren. Voor een goed ecologisch functioneren moeten de bomen namelijk volledig onder water liggen, waarbij hooguit de bovenste takken boven water mogen uitsteken. Juist omdat de bomen grotendeels onder water blijven de oude kribvakken zichtbaar en blijft het landschappelijk beeld nagenoeg hetzelfde.
3.16	Hoe wordt omgegaan met veiligheid/zichtbaarheid van rivierhout?	Veiligheid is een randvoorwaarde bij het ontwerp en vergunningverlening (beheer en onderhoudsplan). Dit wordt gerealiseerd door de aanwezigheid van het rivierhout te markeren door duidelijk zichtbare bebording. Verder wordt het rivierhout verankerd op een vaste plek en hoogte, zodat het niet gaat drijven. Er is bovendien in overleg met de jachthavens gekozen voor een locatie waar al een minimale recreatieve activiteit aanwezig is.

4. THEMA VISRECHTEN		
	VRAGEN	ANTWOORDEN
4.1	Blijven de bestaande loop- en visrechten gewaarborgd in de Lunenburgerwaard?	Met de inrichting van het gebied, verandert niets aan de bestaande loop- en visrechten. De rechten blijven bestaan en kunnen niet worden uitgebreid. De oevers zijn in eigendom van Rijkswaterstaat en gemeente Wijk bij Duurstede, zij besluiten over de rechten. Vanuit natuurontwikkeling is er geen reden om de rechten te willen aanpassen. Zeker als de rechten netjes worden nageleefd (alleen betreding van oevers en niet het hele schiereiland Gravenbol) en geen verstoring en vervuiling plaatsvindt.
4.2	Zorgt de natuurontwikkeling voor een beperking van de bereikbaarheid van het viswater over land?	De natuurontwikkeling beperkt niet de bereikbaarheid van looprechten over land. Er kan nog steeds op de parkeerplaats van recreatieterrein Gravenbol en in de stadshaven worden geparkeerd om vervolgens te voet verder te lopen langs het viswater van de plas Gravenbol, Nederrijn en oude rivierarm. Ook de trailerhelling en de 'sluis kom' bij de ingang van Gravenbol blijven bestaan. Het hekwerk rond het hondenuitlaatperceel bij recreatieterrein Gravenbol blijft en is de enige bestaande beperking voor doorgang naar het noorden langs de rivierarm.
4.3	Zorgt het voor een beperking van de bereikbaarheid over water?	De natuurontwikkeling beperkt een klein deel van de bereikbaarheid over water. Dit rivierhout komt te liggen aan het eind van de oude rivierarm langs de oostelijke oever. Het wordt gemarkeerd op het water met borden. Hier kan niet worden gevaren. De rivierarm en de plas van Gravenbol blijven bevaarbaar.
4.4	Is al het water nog bevisbaar (Waterplas Gravenbol, Oude rivierarm, Neder Rijn)?	Het meeste water is nog bevisbaar. Enige beperking is de locatie waar het rivierhout komt te liggen, dit deel is straks niet meer geschikt om te vissen. De locatie van het rivierhout is aan het einde van de rivierarm, net voor de hondenzwemplas aan de oostelijke oever.
4.5	Zijn de wateren van de Sandenburgerwaard straks beschikbaar om te vissen?	De Sandenburgerwaard komt niet beschikbaar voor vis- en looprechten.

5. THEMA LANDBOUW		
	VRAGEN	ANTWOORDEN
5.1	Beperkt de natuurontwikkeling de landbouwbedrijven?	<p>Binnendijs ondervindt de landbouw geen extra beperking door deze natuurontwikkeling, omdat de natuurdoelstelling van N2000 al op het gebied lag.</p> <p>Met de natuurontwikkeling in de uiterwaard (buitendijs) wordt d.m.v. inrichtingsmaatregelen invulling gegeven aan de N2000 doelen en vervolgens door natuurbeheer. In de uiterwaard grenzen landbouwpercelen aan natuurpercelen. Dit is al enkele jaren de situatie en dit zal geen extra beperking na inrichting opleveren.</p> <p>Vanuit natuurdoelstellingen is het gewenst dat de provincie de landbouwpercelen in de uiterwaard koopt ten behoeve van natuurontwikkeling, daarvan zijn de eigenaren op de hoogte.</p>
5.2	Kan ganzenoverlast beperkt worden op agrarische gronden?	<p>Het projectgebied is een ganzenrustgebied, daarom kunnen binnen het projectgebied geen maatregelen worden getroffen om overlast te voorkomen. De ganzenrustgebieden zijn bedoeld om de schade aan de omringende landbouwgronden te verminderen. Het Utrechts Landschap werkt actief aan het provinciale ganzenakkoord. Dit houdt in dat de populatie zomerganzen wordt gereduceerd (met name door broeden en het uitkomen van eieren te voorkomen). Hier heeft het Utrechts Landschap de afgelopen jaren door tijd en geld ingestoken. E.e.a. staat geformuleerd in het faunabeheerplan 2014-2019 (en haar opvolger).</p>
5.3	Schadeloosstelling van ganzen is een moeilijke procedure, kost veel tijd, wordt 2 keer teruggestuurd, en daarna vergoeding die agrariërs niet voldoende vinden. Kan de schadeloosstelling een makkelijker procedure worden?	<p>Schade als gevolg van ganzen wordt automatisch getaxeerd, daarbuiten moet schade worden gemeld bij BIJ12, welke namens de gezamenlijke provincies de schademeldingen afhandelt. Het faunafonds kan misschien verder helpen bij deze vraag https://utrecht.faunabeheereenheid.com/heeft-u-faunaschade/het-faunafonds/</p>

6. THEMA ALGEMEEN		
	VRAGEN	ANTWOORDEN
6.2	Dit project gaat alleen over de natuurontwikkeling in de Lunenburgerwaard. Hoe bewaakt de provincie de integraliteit van alle omliggende ontwikkelingen (omgevingsvisie, limes, visie rivierfront, Hollandse waterlinie, natuurontwikkeling, enz.)	<p>Provincie Utrecht overziet vanuit haar rol van bevoegd gezag de brede pallet aan gebiedsontwikkelingsprojecten. Zij zorgt dat raakvlakken met andere ontwikkelingen worden geborgd. De integraliteit van diverse gebiedsontwikkelingen en de daarbij behorende visies, gebiedsprocessen en opgaven in het landelijk gebied worden bewaakt.</p> <p>In het project Lunenburgerwaard is dit ook gebeurd, in de verschillende fases van het project is regelmatig intern teruggekoppeld met de teams die de belangen van cultuurhistorie, recreatie, toerisme, ruimtelijke ordening, water, bodem, natuur en landbouw behartigen. Extern is overlegd met terreinbeheerders, gemeenten, waterschap, Rijkswaterstaat, bewoners en gebruikers. Alle partijen hebben hun bijdrage kunnen leveren en geleverd aan het voorliggende ontwerp. Dat in dit ontwerp niet alle gemeentelijke visies, genoemde wensen/kansen zijn opgenomen, is het gevolg van het langer duren van de uitwerking van deze visies. Wellicht kunnen deze wensen/kansen op een later moment nog worden gerealiseerd.</p>

6.3	<p>Wat gebeurt er aan burgerparticipatie in dit natuurontwikkelingsproject? We vinden het belangrijk dat er aandacht voor de betrokkenen. Niet alleen door avonden te organiseren, maar door daadwerkelijk gebruik te maken van hun kennis en vooral hun ervaringen met de gebruik van het gebied.</p>	<p>Het project kent een communicatieplan waarin omgevingscommunicatie is opgenomen. Het informeren en betrekken van omwonenden en bewoners van de Lunenburgerwaard wordt zorgvuldig en actief opgepakt. Verder heeft het projectteam zich voorbereid op de Omgevingswet waarin burgerparticipatie wordt gevraagd. Ondanks dat het project nog niet daaraan hoeft te voldoen is zoveel mogelijk in het licht van de Omgevingswet gewerkt. Volledige participatie was niet mogelijk omdat de natuuropgave weinig ruimte biedt om mee te ontwerpen. Waar mogelijk heeft het projectteam de omgeving ruimte geboden om mee te denken over het ontwerp en hebben zij ook invloed gehad op de tot stand komen van het Definitief Ontwerp.</p> <p>Het projectteam natuurontwikkeling Lunenburgerwaard heeft op de onderstaande momenten gesproken met betrokkenen uit de omgeving over het natuurontwerp:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In december'19 heeft het projectteam een informatiebrief gestuurd naar de omgeving van de Lunenburgerwaard en hebben gesprekken plaatsgevonden met de 2 jachthavens en een bewoner. • In januari'20 heeft het projectteam gesprekken gehad met; de agrariërs uit de omgeving van de Lunenburgerwaard, de 3 jachthavens, Vereniging natuur en Milieu Wijk en de bewoners van de uiterwaard. • In februari'20 is het ontwerp aangepast naar aanleiding van deze gesprekken. • In maart'20 heeft het projectteam gesproken met de wethouders van de gemeente Wijk bij Duurstede en is de informatieavond (inloop) gehouden voor de hele omgeving van de Lekdijk en Wijk bij Duurstede. Naar aanleiding van de gesprekken, vooral bewoners en jachthavens hebben we het Voorlopig Ontwerp aangepast en de aangepaste versie op de informatieavond laten zien. Op de informatieavond waren ongeveer 100 bezoekers. Veel van de mensen die het projectteam heeft gesproken in de voorbereiding zijn die avond langs gekomen. • Het projectteam heeft de omgeving ruimte geboden om via een informele reactieronde hun vragen en opmerkingen op het Voorlopig Ontwerp door te geven. De reactietermijn was van 9 maart (informatieavond) tot 31 maart'20 (dit is incl. de verlenging die we hebben aangeboden vanwege de beperkingen door het Corona virus). • Op basis van alle reacties heeft het projectteam een “Meest gestelde vragen” notitie opgesteld en deze is op 10 april'20 verzonden naar alle mensen die een reactie of vraag hebben gestuurd. Het projectteam heeft een aantal reacties persoonlijk beantwoord via een telefoontje of mailbericht. • April'20: Het Definitief Ontwerp met raming en detailtekeningen is opgesteld, zoals besproken met de omgeving. De website van de provincie Utrecht is bijgewerkt met info over DO en planning. • Juni'20: Bestuurders van de samenwerkende partijen bespreken het DO en stellen het vast. Het ontwerp, de planning en de nieuwe vogelvlucht tekening zijn op de website geplaatst. De omgeving geïnformeerd via mail en post met een informatiebrief over het ontwerp, de nieuwe brochure en vogelvlucht, de planning en inspraakmomenten. • Sept'20: excursie met bewoners, gesprekken met de jachthavens over de wandelroute, toegankelijkheid en het ontwerp van de natuurlijke oevers in relatie tot de veiligheid op het water. • Nov'20: Digitaal bericht over de planning (vertraging), de verwachte nieuwe datum van de terinzagelegging en verwijzing naar actuele stukken op de website (DO, kaart, planning, memo: “Meest gestelde vragen”).
-----	--	--